

Edirne Tarihi - Edirne'nin Yaşadığı İşgaller

Ahmet Usal - Edirne Vergi Dairesi Başkanlığı

Aralık 25, 2006

İçindekiler

0.1	Edirne'nin Yaşadığı İşgaller - Dört İşgal Dönemi	4
0.2	İlk Rus İşgal Dönemi	4
0.2.1	Edirne Anlaşması	4
0.3	İkinci Rus İşgali Dönemi	4
0.4	Bulgar İşgali - Üçüncü İşgal Altındaki Dönem	5
0.4.1	Balkan Savaşı'ndan Tarihi bir kesit : Hıdırlık Tabyası .	5
0.4.2	Edirne Savunması ve Şükrü Paşa Hakkında	5
0.4.3	Bulgar İşgalinin Sona Ermesi	6
0.5	Edirne'nin Son İşgali	6
0.5.1	Edirne'nin Kurtuluşu	6

0.1 Edirne'nin Yaşadığı İşgaller - Dört İşgal Dönemi

1361 yılında fethedilen Edirne, 1829 Rus işgaline dek 459 yıl işgal yaşamamıştır. 1829 Rus İşgaline gelene kadar gerçekleşen tarihi olaylar silsilesi şu şekildedir:

0.2 İlk Rus İşgal Dönemi

Sultan III.Selim'den sonra tahta çıkan Sultan II.Mahmud'un kararıyla, *Vakayi Hayriye - Hayırlı Olay* olarak anılan ve Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasıyla sonuçlanan olaydan sonra, Osmanlı İmparatorluğu'nun yeni kurulan, daha yeterince teşkilatlandırılmamış bir Ordu'yla neredeyse Ordusuz denilebilecek bir döneminde, Ruslar bu zaafı değerlendirip savaş ilan ederler ve ünlü 1828–1829 Osmanlı - Rus Savaşı böylece başlamış olur. İki yıl süren bu savaşta, 1828 yılındaki ilk Rus saldırısı durdurulduysa da, 1829 yılındaki ikinci saldırılarıyla Ruslar, Sadrazam Reşit Paşa yönetimindeki Osmanlı Ordusunu yenilgiye uğratırlar ve Edirne fetihten beri ilk kez işgal yaşar. Kent, savaşın bitiminde Osmanlı Tarihinin en ağır anlaşmalarından birine tanık olur.

0.2.1 Edirne Anlaşması

Osmanlı İmparatorluğu'nun Küçük Kaynarca Anlaşmasından sonra imzaladığı en ağır anlaşmadır. Önemli maddeleri özetle şunlardır:

1. Ruslar, aldıkları toprakları geri verecek, Prut Nehri sınır olmaya devam edecekti.
2. Rus Ticaret Gemilerine boğazlardan geçiş hakkı tanınacak, Rus uyrukular Osmanlı topraklarında serbestçe ticaret yapabileceklerdi.
3. Eflak ve Boğdan'da Osmanlı Askeri bulunmayacaktı.
4. Osmanlı İmparatorluğu 11.5 milyon duka altın savaş tazminatı ödeyecekti.

0.3 İkinci Rus İşgali Dönemi

Edirne'nin ikinci kez işgali, halk arasında 93 Harbi olarak ta bilinen 1877–78 Osmanlı - Rus Savaşı'na rastlar. Nisan 1877'de başlayan savaş, irili ufaklı bir dizi çatışmanın ardından Rusların Edirne üzerine yürümesiyle gelişir. Bunun üzerine Kentteki askeri birliklerin komutanı Ahmet Eyüp Paşa kenti boşaltır ve 20 Ocak 1878'de teslim olur. Savaş, 31 Ocak 1878'de Edirne'de barış

ilkelerini saptayan bir anlaşmayla kesilir. Savaşı sonuçlandıran asıl anlaşma ise 3 Mart 1878'de imzalanan Ayestefanos Anlaşmasıdır.

1903 yılındaki Bulgar İsyanı dışında Edirne, 1877–78 savaşını izleyen yaklaşık 30 yılda savaş görmedi, barış içinde yaşadı.

0.4 Bulgar İşgali - Üçüncü İşgal Altındaki Dönem

Edirne, üçüncü kez 1913'te işgal edildi. 22 Eylül 1912'de Bulgaristan, Romanya, Sırbistan, Karadağ ve Yunanistan temsilcileri, Sofya'da toplanarak saldırıya yönelik bir bağlaşma anlaşması imzaladılar. Bağlaşmalar, Ekim ayı ortalarında Osmanlı Topraklarına saldırdılar.

9 Ekim 1912'de de Bulgarlar'ın Edirne saldırısı başlar. Ünlü Edirne Müdafii Şükrü Paşa'nın örgütlediği Edirne Savunması, her türlü yokluk ve yoksunluğa rağmen altı aya yakın sürer. 26 Mart 1913'te kent Bulgarlar'a teslim edilir.

0.4.1 Balkan Savaşı'ndan Tarihi bir kesit : Hıdırlık Tabyası

1877–78 Osmanlı-Rus Savaşı nedeniyle inşa edilen ve en son Balkan Savaşlarında kullanılan Tabyaların en büyüğü Hıdırlık Tabyası'dır. Diğer önemli bir Tabya olarak Kıyık Tabyası Balkan Savaşı Müzesi haline getirilmiştir. Ancak tarihi açıdan Hıdırlık Tabyası daha büyük önem arzeder. Bu tabya; ünlü Edirne Savunması sırasında Komutan Şükrü Paşa'nın karargah olarak kullandığı ve Edirne teslim olduğunda beyaz teslim bayrağı'nın çekildiği tarihi yer olarak bilinir.

0.4.2 Edirne Savunması ve Şükrü Paşa Hakkında

Şükrü Paşa 1912–13 Balkan Savaşı sırasında, Edirne'yi kendisinden istenen süreden fazla savunarak düşmanın İstanbul'a geçmesini önleyen ünlü bir kahramandır. Edirne büyük acılar ve yoksulluklar içinde 155 gün düşmana karşı, onun Komutanlığında savunulmuş ve kendisine Edirne Müdafii adı verilmiştir. Ancak 5 aylık savunma sonunda, 26 Mart 1913 günü, biraz da Edirne'nin Ata yadigarı ünlü Selimiye Camisi gibi mukaddes mekanlarının, top atışlarıyla yok edilmesini engellemek amacıyla, teslim olmayı kabul ederek kılıcını Bulgar komutanı General İvankov'a teslim etmiştir. Ne var ki bu savunmada gösterdiği kahramanlık nedeniyle Kendisine hayran olan ve saygı duyan Bulgar Kralı Çar Ferdinand, Kılıcı Şükrü Paşa'ya Edirne'de iade etmiş ve barış yapılana kadar Paşayı bir esir gibi değil misafir gibi ağırlamıştır.

Şükrü Paşa 1857 Erzurum doğumludur. Almanya'da dört yıl eğitim görmüş olup, Almanca, İngilizce ve Fransızca bilmekteydi. Harbiye ve Darüşşafaka Okullarında balistik ve matematik öğretmenliği de yapan Şükrü Paşa Edirne'ye topçu komutanı olarak tayin edilmişti. Tuğgenerallikten Orgeneralliğe kadar süren görevini Edirne'de yaptı. Savaş yıllarının olumsuz koşulları

nedeyle yakalandığı siyatik hastalığını tedavi için gittiği Bursa Kaplıcalarında zatürre oldu ve bu hastalık nedeniyle İstanbul'da 5 Haziran 1916'da vefat etti. Mezarı önceleri Merkez Efendi Mezarındayken yakın zamanda adına yapılan Şükrü Paşa Anıtı'na getirilmiştir.

30 Mart 1913'te imzalanan Londra Barış Anlaşması ile, Türkiye - Bulgaristan sınırı Midye - Enez Hattı olarak belirlendi.

0.4.3 Bulgar İşgalinin Sona Ermesi

Böylece Edirne, Bulgaristan'a terkedilmiş oldu. Balkan Savaşı neticesinde Osmanlı İmparatorluğu'ndan elde ettikleri toprakları paylaşamayan Balkan Devletleri, yeniden, bu kez aralarında savaşmaya başladılar. Bulgaristan, bir süre sonra Romanya ve Sırbistan'ın saldırısına uğrayınca, Edirne'yi boşaltmak zorunda kaldı. Bundan yararlanan Osmanlı Hükümeti harekete geçti ve Enver Paşa komutasındaki birliklerimiz 21 Temmuz 1913'te Edirne'yi işgalden kurtardı. 29 Eylül 1913'te imzalanan İstanbul Anlaşmasıyla da fiili durum resmîyet kazandı.

0.5 Edirne'nin Son İşgali

Edirne, I. Dünya Savaşı'nın bitimiyle birlikte bir başka önemli gelişmeye tanık oldu. Yunanlılar'ın Mondros Mütarekesini izleyen günlerde Anadolu ve Trakya'da başlattıkları işgal hareketleri 25 Temmuz 1920'de Edirne ve tüm Doğu Trakya'nın istila edilmesiyle sonuçlandı. Edirne, son defa yaklaşık iki yıl aşkın bir süre Yunan işgali altında kaldı.

0.5.1 Edirne'nin Kurtuluşu

Kuvvay-ı Milliye'nin gösterdiği güçlü direniş ve Yunanlıları Sakarya'da uğrattığımız ağır yenilgi, İtilaf Devletlerini 1922 yılı içinde tutum değişikliğine zorladı. Nitekim Mart 1922'de toplanan Paris Konferansı, Edirne ve Kırklareli dışında, bütün Doğu Trakya'nın bize geri verilmesini önermişti. Doğal olarak Ata yadigarı Edirnemizin işgal altındaki durumunun devamını öngören bu tasarı, Ankara Hükümetince reddedildi.

Edirne'nin kaderi, Büyük Taarruz'un zaferle sonuçlanmasıyla değişmeye başladı. 11 Ekim 1922'de imzalanan Mudanya Mütarekesine göre Yunanlılar Karaağaç'ta içinde olmak üzere Meriç'in batısına dek bütün Doğu Trakya'dan çekilecek, yerlerine geçen itilaf birlikleri bu bölgeyi, en çok bir ay içinde Türk Birliklerine bırakacaklardı.

Mudanya Mütarekesi, 14 Ekim 1922'den başlayarak yürürlüğe girdi. 25 Kasım 1922'de birliklerimiz Edirne'ye ayak bastı. Lozan Konferansı uyarınca, Karaağaç Nahiyesi ile İstasyonunun 15 Eylül 1923'te boşaltılmasından sonra, Trakya tam olarak işgalden kurtulmuş oldu ve bugünkü sınırlarımıza ulaşıldı.

Tarihinde yeni bir sayfa başlayan Edirne, böylece Türkiye Cumhuriyeti'nin sınır kenti, serhad şehri oldu.